ביצה פרק ראשון ביצה

ויפלוס. דהוה מיסורא דאוריתא דהיינו קולר שהוא אב מלאכה[ז]: **חדא גזרה היא.** לא שמהא זו גזרה דלא ליתי לידי פירות הנוטרין אלא כשנמנו וגזרו על פירות הנוטרין אף ביצה היתה במשמע ואע"ג דלית בה משום תלישה מיהו מכלל גזרת חכמים היתה שאף היא פרי הנוטר: **משום משקין שזבו.** דקי"ל אסורין לבו ביום כדתנן ואם יצאו מעצמן אסורין (שבת דף קמג:) וביצה נמי דמיא להו שזכה ויצאת ממקום שהיתה כלועה: **שמא יסחוט.** ומחיטת פירות תולדה דדם היא שמפרקן מתוך זג שלהן כמפרק תבואה מקש שלה: **חדא גזרה היא.** כדפרישית כשגזרו על משקין שזבו אף ביצה היתה במשמע: **כולהו.** רבה דאוקי מתני' משום הכנה ורב יוסף ורבי יצחק דאוקמוה משום גזרה: **כרב נחמן לא אמרי.** משום מוקלה: **כי קושיין.** כדפרכינן לעיל[ז] ליפלגו בתרוייהו: **ומשקין נמי אוכלא.** הלכך כשגזרו על משקין שזבו אף היתה ביצה במשמע שהרי אינה משקה אבל בכלל פירות הנוטרין היתה: **כלועה.** בתוך התרנגולת וחבה לתוך: **ומשקין כלועין.** בחרגל וחבין לתוך: **לאפוקי פירות דמגלו וקיימו.** הלכך נשירת הביצה נמי בכלל נשירת הפירות: **ואם יצאו מעצמן אסורין.** בו ביום גזרה שמא יסחוטו: **אם לאוכלין.** הן מכוונים הפירות הללו היוצא מהן מותר בו ביום דכיון דלא ניחא ליה בהני משקין ליכא למגזר שמא יסחוטו: **אלמא.** מדקתמר אם לאוכלין היוצא מהן מותר כל לאוכלין אמרינן בדבר היוצא מהן אוכלא דאפרת הוא ואינו בכלל גזרת משקין שזבו: **ועוד אמר ר' יהודה.** לעיל מיניה תנן במסכת ערובין דאם השנה שהיה ירא שמא תתעבר ויהיו שני ימים טובים מערב אדם שני עירובין כו' דקסבר שני קדושות הן אחד חול ואחד יום טוב ולא ידעינן הי חול והי יום טוב: **מסנה אדם על הכלכלה.** להא מלתא[ח] הוי שני קדושות. היתה לו כלכלה של פירות טבל ושכח ולא עישר מערב יום טוב ותנן[ט] אין מגביהין תרומות ומעשרות ביו"ט מעשר ביו"ט בתנאי ואומר אם היום חול ולמחר קדש יהיו אלו תרומה ומעשרות על אלו ואם היום קדש אין בדברי כלום ונותן בהן סימן ולמחרת חוזר ואומר כן אם היום חול ואתמול קדש יהיו אלו תרומה על השאר ואם היום קדש ואתמול חול הרי נעשה תרומה מאתמול ומתה נפשך נתקנו: **ואוכלה בשני.** אבל לא בראשון דשמא קדש הוא ואין בדבריו כלום: **וכן.** לגבי ביצה הוי שני קדושות האחד חול והאחד יו"ט והעולה בראשון מותרת בשני: **בשני אין בראשון לא.** אלמא כל מידי דזב ממקומו ביו"ט ואפילו אוכלא אסור: **ומשני רבי יוחנן מוחלפת השיטה.** שיטת המשנה דאין סוחטין ואיפוך דרבי יהודה לרבנן: **ומדקא מרמי.** רבי יוחנן משקין שזבו וביצה אהדדי: **שמע מינה חד טעמא הוא.** ומאן דאסר בהא אסר בהא ודשרי בהא שרי בהא: רבינא

גזרה שמא יעלה ויתלוש. ותימה ל"ל האי טעמא דלקמן (דף כד:) גבי נכרי שהביא דורון אם יש במינו במחובר אסור פי' רש"י דהיון דאתקלאי לבין השמשות אתקלאי לכולי יומא וכן משמע דטעמא משום מוקצה מדמייתי לה גבי פסק מוכן והשתא תרי טעמי למה לי וי"ל דטעמא דהכא אתיא אליבא דר' שמעון דלית ליה מוקצה ולקמן אתיא אליבא דרבי יהודה ותימה להא פירש רש"י גופיה לקמן נכרי שהביא דורון כו' אסור הואיל ולא לקטינהו מאתמול אקלינהו והוי כמוקצה דגרוגרות ומסוקים דאפי' ר' שמעון מודה ת"ל אתיא נמי כר' שמעון ע"כ וי"ל דמיירי הכא כגון בחלר דהוי מוכן לעורבים ומוכן לעורבים הוי מוכן לאדם לכך צריך האי טעמא וא"ת הא אמרי' (שבת דף קכג.) מעמיד אדם בשבת בהמתו על המחובר אבל לא על המוקצה פירות עשבים שנתלשו היום ואמאי הא הוי מוכן להבהמה דאי בעי אכלה מנפשה וי"ל דמיירי בחרי עברי דנהרא עוד יש לומר דלא שייך מוכן לעורבים רק בפירות האילן שרגילין להשיר מעצמן והוא מצפה לכך אבל תימה אם כן כיון דאמר האי טעמא למה לי טעמא דלקמן ויש לומר [ט] דלקמן מיירי בדבר דבעי מרא ואתיא כגון לפת ולגון דלא שייך שמא יעלה ויתלוש דאדכורי מדכר הואיל ואין יכול בקל לתולשו ורחיה לדבר הא דתנן במסכת שבת (דף קכג. ופס) נכרי שהליץ הגר בשביל ישראל אסור להשתמש לאורו אבל בשביל הנכרי מותר ואמאי לא חיישינן שמא ילייקנו ישראל עצמו אלא אדכורי מדכר ומטעם זה אבל [כ] שנלאו נכרי מעצמו בשבת דלמאי נימוס הרי לא נלאו בשבילו וכי תימא שמא יצלה הוא עצמו הואיל ואיכא טרחא בדבר אדכורי מדכר ואי משום מוקצה חזי לכוס ולא נהילא דאמרינן במסכת שבת (נ"ז פס) בהדיא אם הביא נכרי מים אסור שמא יבבה בשבילו ואין לתלק ולומר דדוקא גבי מים שייך שמא יבבה בשבילו אבל כאן הנכרי נלאו כבר ולא שייך האי טעמא דהא איכא בתוספתא (דשבת פי"ב) בהדיא במכירו אסור מפני שמרגילו לשבת הבאה ועוד י"ל דדוקא בפירות וענבים שייך שמא יעלה ויתלוש ושמא יסחוטו לפי שאדם מתאוה להם ובעודו בכפו יבלענו אך תימה מאי שמא יעלה ויתלוש הא אפי' לכתחילה מותר לתלוש דהא אוכל נפש מותר וגם קשה לקמן (דף נג: ופס) תנן אין לדין דגים מן הביכרין ביו"ט ואמאי הא אוכל נפש הוא ואין לומר דבר שיכול לעשותו מערב יו"ט אסור לעשותו ביו"ט עלמו כי לא אתעביד ליה מערב יו"ט דהא אמרי' (לקמן כח:) הוא ולא מכשיריו פירוש אוכל נפש ולא מכשיריו כגון לתקן שפוד רבי יהודה אומר לכם לכל צרכיכם והוא לבדו מיצטריך לאסור מכשיריו שאפשר לתקנו מערב יום טוב אלמא דוקא במכשיריו יש חילוק בין אפשר לעשותן מערב יו"ט בין אי אפשר אבל באוכל נפש כ"ע מודו דאפילו אפשר לעשותן מערב יו"ט מותר לעשותן ביו"ט וי"ל דלכך אין לדין דגים שמא יעוד דגים טמאים שאינם צורך ולא נהילא דאם כן הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה דמומרת על כן פירש רבינו נתנאל מקיעו"ן דבירושלמי יש אף אשר יאכל לכל נפש וסמיך ליה ושמרתם את המצות אותם מלאכות שמשימור ואילך הם מותרות דהיינו מלישה ואילך אבל שאר מלאכות דמקודם לכן אסורין ועוד דבירושלמי [יא] מיעוט אחר אף שלא לקצור (וע"ע תוספות שבת לה. ד"ה והרוחה): **רבי** יוחנן **אמר מוחלפת השיטה.** פירש רש"י מוחלפת ההיא דאין סוחטין ויפה פירש דעל כרחך צריך לפרש הכי דאין לפרש איפוך ההיא דכלכלה דאם כן כ"ש דקשה מדרבי יהודה לדר"י שיאסור ביו"ט שני הא רבנן דפליגי עליה אמרי קדושה אחת היא ות"ל אי אמרינן איפוך אסור אפילו ביו"ט שני ותימה דהא ר' יוחנן גופה פסיק בפרק חבית (שבת דף קמג: ופס) דהלכה כרבי יהודה [יב](דקאמר רבי יוחנן הלכה כרבי יהודה) בשאר פירות אבל זיתים וענבים לא אלמא דלא סבירא ליה דמוחלפת השיטה וי"ל דרבי יוחנן קאמר לפי דברי אותם האמוראים דלא סברי מוחלפת השיטה דלרבי יהודה והכי נראה לי כמדומה ובשיטת מאיר"ל מיירי דמוחלפת השיטה היא אותה דכלכלה ורבי יהודה לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי אפילו ביום הראשון דאוכלא דאפרת הוא ולדידכו דאמריתו טולד בהיא דאין סוחטין אפילו ביום טוב השני אסור ואם תאמר אם כן לדבריהם קאמר להו אמאי קא מחליף השיטה לימא לדבריהם קאמר להו ולא מוחלפת השיטה כרבינא ויש לומר דזה נראה לו דוחק לומר לדבריהם קאמר להו כדלא מוקמינן מוחלפת כו' דהואיל ועדיין לא דברו חכמים כלל מתחילה קודם רבי יהודה לא שייך למימר לדבריהם ורבינא אינו מושם לזה: אבל

גזרה שמא יעלה ויתלוש [ו]היא גופה גזרה ואנן ניקום ונגזור גזרה לגזרה כולה חדא גזרה היא ר' יצחק אמר גזרה [ז]משום משקין שזבו אמר ליה אביי [ח]משקין שזבו טעמא מאי גזרה שמא יסחוט היא גופה גזרה ואנן ניקום ונגזור גזרה לגזרה כולה חדא גזרה היא כולהו כרב נחמן לא אמרי כי קושיין כרבה נמי לא אמרי הכנה לית להו אלא רב יוסף מאי טעמא לא אמר כר' יצחק אמר לך ביצה אוכלא ופירות אוכלא לאפוקי משקין דלאו אוכלא ורבי יצחק מאי טעמא לא אמר כרב יוסף אמר לך ביצה בלועה ומשקין בלועין לאפוקי פירות דמגלו וקיימו ואף רבי יוחנן סבר גזרה משום משקין שזבו דרבי יוחנן רמי דרבי יהודה אדר' יהודה ומשני תנן [ט]אין סוחטין את הפירות להוציא מהן משקין ואם יצאו מעצמן אסורין רבי יהודה אומר אם לאוכלין היוצא מהן מותר ואם למשקין היוצא מהן אסור אלמא כל אוכלין לרבי יהודה אוכלא דאפרת הוא ורמינהו ועוד אמר רבי יהודה [י]מתנה אדם על כלכלה של פירות ביום טוב ראשון ואוכלה בשני וכן [יא]ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני בשני אין בראשון לא ומשני רבי יוחנן [יב]מוחלפת השיטה ומדקא מרמי להו אהדדי שמע מינה חד טעמא הוא

רבינא

[ו] [שבת יח: כפ. עירובין ד: לט. יומא יח. מד: סוכה ו: יבמות כה. קט. ע"ז כה. חולין פה: קד. נדה סו:]. [ז] [עירובין לט:]. [ח] [שבת קמג: חולין יד:, ד] עירובין לט., [ט] [נדרים יז: מנ: עירובין לט. פסחים מט: נה. לקמן ט: יוד.]. [י] [שבת עב.]. [יא] [דף כ:]. [יב] [לקמן לו:]. [יג] דף כד: ופס כהכא וי"ל דדוקא בפירות וענבים שייך שמא יעלה ויתלוש ושמא יסחוטו לפי שאדם מתאוה להן ובעודו בכפו יבלענו ולקמן מיירי. מהרש"ל. [יד] [לקמן על מתני' הכורך קנעיות]. [טו] רש"ל מוסק זה.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מתנה וכו' להא מלתא נמי הוו שתי: (ב) תוס' ד"ה גזרה וכו' ר' אליעזר ממיץ דג מלית שצלאתו שפרתו בשבילה בשבת:

גליון הש"ס

גמ' מוחלפת השיטה. לקמן דף ט ע"ב דף י ע"א ברכות דף ח ע"ב פסחים דף מט: דף נה ע"א עירובין דף לט ע"ב ופרש"י שם:

מוסף רש"י

אין סוחטין את הפירות. דהוה ליה מפרק דהוה תולדה דדישה (שבת קמג:) דהוה ליה מפרק דבר ממשלו הגדל בתוכו והיא תולדה דדם (שם יח:) אי: פחיטה אב מלאכה היא (חולין יד:). **ואם יצאו מעצמן אסורין.** גזירה שמא יסחוטו לכתחילה (שבת קמג:). **אם לאוכלין.** אם היו שומדין לאכילה ולא לסחוט (חולין יד:). **היוצא מהן מותר.** דכיון דלא ניחא ליה ליכא למיגזר אי שרית להו בשתיה היום אחי לסחוטו, דהא לאו לחכי קיימא (שם). **ואם למשקין.** מכוסין, **היוצא מהן אסור.** דניחא ליה במאי דנפקא מינייהו ונתקיימה מתשמתו ואיכא למיגזר שמא יסחוטו (שבת קמג:) הואיל ונתקיימה מתשמתו אי שרית להו כשזבו איכא למגזר בהו שמא יסחוטו דהא לאו לחכי קיימא, שמע מינה מיכא דמשום גזירה לא אסר להו ר' יהודה (חולין יד:). **מתנה אדם על כלכלה.** של עגל ביו"ט לאחר של ר"ה ואומר אם היום חול תהא זו תרומה על אלו ואם היום קדש אין בדברי כלום, דאין מגביהין תרומה ביו"ט, דשבות דיבקן הוא, ולמחר אומר אם אתמול קדש והיום חול תהא זו שאתמרתי תרומה על אלו, ואם היום קדש ואתמול חול ככר היא תרומה מאתמול ואוכל כלכלה המחוקנת ומשייר התרומה (ערובין לט:). **מוחלפת השיטה.** שתהא שמיהו טעה בראחת מהן והחליף שיטתו (פסחים נה:).

עין משפט נר מצוה

יג א ב מיי' פכ"ח מהלכות שבת הלכה יג ומו טוש"ע א"ח סי' שכ סעיף ג:

יד ג מיי' פ"ח מהלכות יו"ט הלכה כד סמג לאוין קה טור וש"ע א"ח סי' תקיג סעיף ה:

רבינו חננאל

גזירה שמא יעלה [נ"א: גזירה משום שלא יעלה אדם באילן ביום טוב] ויתלוש מן הפירות, היא גופה גזירה [כלומר פירות שנשרו גופן גזירה שמא יעלה ויתלושן] ואנן ניקום ונגזור ביצה שנולדה ביום טוב משום פירות שנשרו שהן גופן אין בהן איסור אלא משום גזרה אסורים, ונגזור גזרה לגזרה כו'. ר' יצחק אמר גזרה ביצה שנולדה ביו"ט משום משקין שזבו. כגון ענבים שזב מהן יין ביו"ט, הרואה שהיתרנו לו ביצה יבא להתיר משקין שזבו. ואמרינן משקין שזבו עצמן אין אסורין אלא גזרה גזרנו עליהן שלא יבא לסוחטן כו'. כולהו (כרבה) [רבה] ורב יוסף ורבי יצחק לא אמרי כרב נחמן, דאמר משום מוקצה, דעלתה בקושיא, דאמרי ליה ונפלגו בתרגולת העומדת לגדל ביצים היא וביצתה בש"א תאכל כו'. ולא מצא פירוק לדבריו, ומשי"ה לא אמרינן כוותיה. כרבה נמי לא אמרינן הכנה לית להו. אלא רב יוסף כו'. ואף ר' יוחנן סבר ביצה שנולדה ביו"ט גזרה משום משקין שזבו ביו"ט, מדחזינן ליה דרמי דרבי יהודה אדרבי יהודה. (והכי תנן) (דתנן) אין סוחטין פירות להוציא מהן משקין, ואם יצאו מעצמן אסורין. רבי יהודה אומר המשקין הללו שיצאו מן הפירות מעצמן, אם לאוכלין עומדים הפירות הללו היוצא מותר, מ"ט זה המשקה שיצא חשוב הוא כמו שנפרד מקצת מן האוכל הזה, והכל בין הנפרד בין הנשאר כמו אוכל הוא ומותר. ואמר אני, ואאמר ר' יהודה בפרק בכל מערבין, מתנה אדם על הכלכלה של פירות ביו"ט ראשון ואוכלה ביו"ט שני, וכן ביצה שנולדה ביו"ט ראשון תאכל בשני, ולא הודו לו חכמים. בשני אין בראשון לא, מכלל שהמשקין שזבו כביצה שנולדה הן, וא"ר יוחנן מוחלפת השיטה, כלומר כך היא הצעה של משנה, אין סוחטין את הפירות להוציא מהן משקין, ואם יצאו מעצמן אסורין דברי רבי יהודה, וחכמים אומרים כו'. מדקא רמי הביצה לפירות שמע מינה חדא טעמא היא. ומפורש בעירובין כיצד מתנה, היו לפניו ב' כלכלות של שבל אומר אם היום חול תהא זו תרומה על זו, ואם היום קודש אין בדברי כלום, ולמחר אומר אם היום חול תהא כלכלה שאמרתי אתמול תרומה על זו, ואם היום קודש הקנתיה מאתמול, ואוכלה ביו"ט שני מכל מקום.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com